

Tragedies and Journalists / Joe Hight, Frank Smyth

Джо Хайт і Френк Сміт

«Трагедія і Журналістика»

Журналістам, фотокореспондентам і редакторам, що висвітлюють теми насильства. Гід, як захистити і жертву, і себе.

11 вересня 2001 року*, 19 квітня 1995 року** – всі пам'ятають ці дати. Але ви також можете згадати й інші: день шторму у вашому регіоні, що забрав життя багатьох людей. День, коли в пожежі загинули діти. День, коли хтось вбив когось, кого ви знали.

Репортери, редактори, фотокореспонденти і команди новин залучені до висвітлення багатьох трагедій під час виконання своєї роботи. Війни, терористичні атаки, аварії літаків, стихійні лиха, пожежі, вбивства. Всі ці події мають жертв. Всі вони впливають на суспільство. Всі надовго залишаються в пам'яті.

Події 19 квітня 1995 та 11 вересня 2001 почали змінювати формат роботи новинного відділу. Сьогодні, для ефективного висвітлення будь-якої великої трагедії, журналісти повинні розглянути 3 важливих аспекти:

1. **Жертви.** Смертельні випадки або поранення людей створюють хвильовий ефект горя.

Після бомбардування Оклахома-сіті Ед Келлі, головний редактор *The Oklahoman*, поставив своєму штату першочергове завдання – висвітлення цієї трагедії через людські історії:

«Люди, що померли, були такі ж як і ми», – написав він у зверненні до працівників відділу новин. – «Вони жили хорошим та значимим життям. І у дітей, які померли разом із ними, був такий же потенціал».

* Серія терактів у США на Всесвітній торговий центр та Пентагон, яка була здійснена за допомогою пілотованих літаків. В результаті попадання літаків було знищено хмарочоси-близнюки ВТЦ у Нью-Йорку та частину Пентагону. Кількість жертв – близько 3 тисяч осіб.

** Терористичний акт в Оклахома-Сіті, штат Оклахома, США. Підбив Тімоті Маквеем начиненої вибуховою речовиною вантажівки біля восьмиповерхового будинку, де розташовувалися установи федерального уряду; призвів до загибелі 168 людей.

2. **Суспільство.** Спосіб висвітлення новин журналістами, очевидно, що вплине на формування громадської думки після трагедії.

Кріс Пек, президент Головних редакторів Associated Press, сказав на зустрічі 11 жовтня 2001 року в Мілуокі:

«Наші газети допомогли цій країні зрозуміти те, що трапилось в Нью-Йорку і Вашингтоні. Наші газети слугували тим центром, де громадяни дізнавалися про трагедію, ділилися своїми співчуттями, переживаннями та способами подолання важких наслідків».

Пек, редактор *Spokesman Review* в Спокані, Вашингтон, додав: «Наші газети продовжують примирення у суспільстві. Наші репортери, фотографи і редактори володіють унікальними і цінними навичками, що допомагають країні осягати і розглядати складні питання державної політики».

3. **Журналісти.** Ніхто не позбавить нас наявності людських реакцій.

Журналісти зіштовхуються з неймовірними труднощами, описуючи насилля або масові трагедії. Вони взаємодіють з жертвами, що переживають надзвичайне горе. Журналісти, які висвітлюють новини типу «кров і кишки», часто вибудовують необхідну професіональну стіну між собою та інтерв'ююваними жертвами і свідками трагедій. Але після таких розмов з людьми, які перенесли важкі втрати, та ж стіна може стати перешкодою для вчасного реагування щодо впливу трагедії на самого журналіста.

Аль Томкінс з Poynter Institute for Media Studies на сайті інституту залишив таке повідомлення 15 вересня 2001:

«Репортери, фотокореспонденти, інженери, звукорежисери та продюсери часто працюють на рівні з аварійними службами. Симптоми травми у журналістів схожі з такими, що і в поліціантів та пожежників, які працюють безпосередньо на місці події. Все ж журналісти, як правило, не отримують належної підтримки після висвітлення історій. В той час, як працівникам

державної безпеки забезпечується консультація та аналіз проблеми після травми, журналісти пишуть нову історію».

В майбутньому, ми ще зіштовхнемось з багатьма трагедіями – датами, що залишаться в пам'яті жертв, суспільства і нашої також.

Практичні рекомендації цього довідника допоможуть вам підвищити ефективність обробки таких непростих життєвих моментів.

1. Інтерв'ю

Поради для інтерв'ювання жертв:

- 1) Завжди ставтеся до жертви з повагою, так, як би ви хотіли, аби ставились до вас. Журналісти завжди намагаються зблизитись з тими, хто залишився живим, але це потрібно робити зі співчуттям і знанням того, коли і як відступити.
- 2) Обов'язково представте себе: «Я – Джо Хайтс із *Oklahoman*, і я роблю історію із життя Джесіки. Не дивуйтесь, якщо отримаєте спершу негативну реакцію, наприклад, від батьків дітей-жертв. Проте, не відповідайте взаємною різкістю.
- 3) Ви можете сказати, що співчуваєте втраті близької людини, але ніколи не кажіть: «я розумію» чи «я знаю, як ви почуваетесь». Нехай вас не дивує, якщо при висвітленні актів політичного насилля, жертва скаже, що ваших вибачень замало. Будьте шанобливі.
- 4) Не приголомшуйте найважчими питаннями з самого початку. Почніть з таких: «Ви можете розповісти мені про життя Джері?», або «Чим Джері подобалось займатися? Які в нього були хобі?». **А тоді слухайте!** Найбільша помилка репортера – говорити надто багато.
- 5) Особливу увагу слід звернути на інтерв'ювання людей, що вижили, або родичів жертв. Потрібно їм пояснити, що Ваше завдання полягає в описі життя іншої людини, а не написанні для неї некрологу. Ви можете зв'язатися з родичами або залишити свою візитку, аби вони зателефонували вам, коли будуть готові говорити.

2. Написання про жертв

Поради для написання про жертв:

- 1) Сфокусуйтеся на житті людини. Виділіть те, що робить цю людину особливою: її індивідуальність, вірування, оточення (середовище, хобі, робота, сім'я і друзі), вподобання і антипатії. Ретельно вивчайте життя людини.
- 2) Завжди будьте точними. Варто звірити з жертвою чи її представником правильність написання імен, достовірність фактів і коректність цитат. Причина: під час розмови людина може соромитись або відволікатись. Перевірка гарантуватиме точність, а також може надати вам додаткову інформацію.
- 3) Використовуйте влучні деталі для кращого опису життя жертв. Наприклад: «Джоні любив вечорами грати на гітарі, аби розважити свою сім'ю. Це також допомагало йому боротися зі стресом від роботи на посаді шерифа».
- 4) Уникайте непотрібних закривавлених деталей, описуючи смертельні випадки. Після бомбардування Оклахома-Сіті репортери у своїх матеріалах вирішили не зображати частини тіл, що висіли на деревах поблизу федеральної будівлі. Запитуйте себе, чи буде така деталізація доречною, чи вона скоріше заподіє шкоди вашій читацькій та глядацькій аудиторії. Крім того, уникайте слів і виразів таких як: «кінець», «нехай земля буде пухом», «громадськість співчуває». Використовуйте прості і зрозумілі кожному слова.
- 5) Використовуйте в тексті цитати й анекдоти родичів і друзів для повнішого опису життя людини. Особливо важливі ті, що розповідають, як герой долав перешкоди. Використовуйте такі фото, що дають змогу зрозуміти, як людина виглядала за життя.

3. Суспільство

Поради для висвітлення травматичних подій для загалу.

- 1) Пам'ятайте, що ваша оцінка травмуючої події матиме вплив на читачів, глядачів чи слухачів. Пам'ятайте, що тон оцінки може відобразити тон реакції аудиторії на цю подію.
- 2) Напишіть історії про життя жертв і їх вплив на суспільство. Це мають бути розповіді про людей, про їхні хобі, про те, чим вони особливі.

Родичі жертв будуть не проти говорити, коли розуміють, що ви хочете написати саме таку історію. В 1995, після бомбардування Оклахома-сіті, *Oklahoman* назвало серію таких розповідей «Профілі життя». Це видання повторювало такі серії після торнадо в травні 1999, що забрало життя 44 людей, також після авіакатастрофи в січні 2000, в якій загинуло 10 гравців університетської баскетбольної команди. Після нападу на Всесвітній торговий центр 11 вересня 2001, *The New York Times* назвала свої короткі розповіді про жертв «Портрети горя». Такі історії можуть публікуватись чи не щодня у будь-якому форматі.

- 3) Забезпечте форуми, де люди могли б висловлювати свої думки та слова підтримки. Запропонуйте способи допомоги для жертв, та розкажіть, як саме їм варто допомогти. Френк Ошберг, доктор медичних наук, член Центру Дарт Журналістики і Травми, каже: «Журналісти і лікарі зіштовхуються зі схожими труднощами. Вони розуміють, що їхні об'єкти знаходяться в постійному ризику подальшого загострення травми. Методи їхні звісно різняться, але ціль спільна – повідомити про способи допомоги».
- 4) Відшукайте історії про те, як люди допомагають одне одному, способи, якими здійснюється добродіяльність і розповідайте про неї, доки це буде потрібно. Такі історії дають надію для громади.
- 5) Постійно запитуйте себе: що повинна знати громадськість і скільки розповідей повинно бути для цього достатньо? Яка історія буде цікавою для аудиторії, а яка – ні? Суспільство – це не лише масові вбивства і стихійні лиха, тому висвітлення подій повинне бути таким, що всебічно відображає його.

4. Журналіст

Поради для того, аби попиклуватися про себе:

- 1) Реально оцінюйте свої можливості. Якщо вам доручили завдання, а ви відчуваєте, що виконати його не зможете, то відразу повідомте про це свого керівника. Скажіть, що ваша кандидатура не найкраща у цьому випадку. Поясніть чому.

- 2) Робіть перерви. Декілька хвилин або годин на відстані від небезпечної зони мають допомогти зняти напругу та зменшити стрес.
- 3) Знайдіть розуміючого слухача. Ним може бути ваш редактор або друг, тільки будьте певні, що він не буде вас засуджувати. Можливо, такою людиною може стати хтось, хто пережив схожий досвід.
- 4) Вчіться справлятися зі своїм стресом. Знайдіть собі хобі, запишіться на тренуваннями, підіть до храму, проведіть час із сім'єю, коханою людиною, друзями. Спробуйте вправи для дихання. Eastern Connecticut Health Network рекомендує робити довгий, повільний, глибокий вдих, подумки рахуючи до п'яти, а потім на цей же рахунок – повільний видих. Уявіть, що ви видихаєте перенапруження і вдихаєте релаксацію. Всі перераховані способи подолання стресу можуть бути ефективними для вашого розумового і фізичного благополуччя.
- 5) Пам'ятайте, що проблеми пригнічуватимуть вас. Перед смертю, у квітні 1945 року, військовий кореспондент Ерні Пайл написав: «Я був занурений в це надто довго. Мій дух тепер хиткий. Мій розум заплутаний. Біль став надто сильний». Якщо такі відчуття вам знайомі, слід звернутися за рекомендацією до професіонала.

5. Візуальна сторона

Поради для фотокореспондентів, що працюють на місці трагедії:

- 1) Зрозумійте, що ви можете бути першим, хто прибув на місце події, серед журналістів. Ви можете зіткнутися з небезпекою, а також отримати різку реакцію від правоохоронних органів та громадськості. Зберігайте спокій і концентрацію. Пам'ятайте, що камера не зможе вберегти вас від отримання травми. Не соромтеся залишити місце події, якщо там стає занадто небезпечно. Будь-який керівник або редактор повинні розуміти, що життя людини важливіше, ніж фотографії.
- 2) Ставтеся до кожної жертви, з належною повагою, розумінням та співчуттям. Не реагуйте різко на будь-які зауваження у вашу сторону. Для того, аби отримати необхідну інформацію, ввічливо відрекомендуйте себе.

- 3) Ви зробите багато кривавих зображення під час трагедії. Але запитайте себе, чи є вони досить важливими для історичних цілей і чи не буде це занадто для ваших читачів або глядачів.
- 4) Зробіть все можливе, аби не порушувати особистий простір людини. Це не означає, що вам не можна робити знімки вираження емоцій в громадських місцях. Але не втручайтесь в приватну власність та не тривожте жертв, коли їх переповнює горе.
- 5) Зрозумійте, що ви людина, і маєте дбати про свій розум. Визнайте свої емоції. Поговоріть про те, що ви бачили з людиною, якій довіряєте, другом. Напишіть про це. Замініть жахливі зображення позитивними. Зробіть для себе день корисних звичок. Д-р Елана Ньюман, ліцензований клінічний психолог, провела опитування 800 фотожурналістів, і розповіла на конференції National Press Photographers Association: «Довготривале споглядання смертей і травм має негативні наслідки, і вплив їхній постійно зростає. Чим частіше фоторепортер виконує подібні завдання, тим негативніше вони на нього впливатимуть. Якщо ваші проблеми пригнічують вас, не соромтеся звернутися за професійною консультацією».

6. Управління

Поради для керівників:

- 1) Пам'ятайте:

Всіх працівників вашого відділу новин трагедія може зачепити по-різному. На деяких із них вона матиме негайний вплив, в той же час, як на інших вплине лише через кілька днів, тижнів, місяців чи навіть років. Журналісти, які здаються найбільш байдужим до події можуть, насправді, найбільш постраждати від неї. Інші ж можуть розробити певні механізми, що допомагають їм впоратися з трагедією, і мати від неї мінімальні наслідки.

Особисті проблеми посилять реакцію людини. Наприклад, працівник, в якого проходить розлучення, матиме сильніші враження, ніж інші.

Якщо ваші співробітники зазнали негативного впливу трагедії, їх поведінка буде відрізнятися. Спільними характеристиками таких людей буде втома, знервованість і надмірна агресивність. Варто за ними поспостерігати.

- 2) Призначте особу для контролю за благополуччям співробітників, яка б надавала вам рекомендації на основі проведених спостережень. Після 11 вересня 2001 року, два «внутрішні омбудсмени» ввійшли до штату видання *Asbury Park Press*, Нью-Джерсі. Елейн Сільвестріні, репортер і одна з омбудсменів, писала, що вона і Керол Горга Вільямс виступають за належну увагу до особистих потреб персоналу. «Ми були присутні на зустрічах новинного відділу, відповідали на їхні запитання, стежили за людьми, які були перевантажені і намагались зменшити кількість їхньої роботи, якщо це було необхідно. Коли хтось попереджав нас про наявні проблеми у когось із персоналу, ми намагались поговорити з тими людьми і владнати ситуацію».
- 3) Запропонуйте індивідуальні консультації та групові зустрічі. Це дозволяє в'яснити, які є наявні у редакції ресурси та що самі співробітники можуть зробити, аби допомогти собі і один одному. Такі зустрічі можуть надати необхідну підтримку. Але не чекайте, що співробітники розповідатимуть надто особисті подробиці про себе під час цих зустрічей.
- 4) Створіть систему оповіщень електронною поштою, або напишіть звичайні замітки, які б містили: заохочення; нагадування про важливість їхньої роботи та її вплив на суспільство; поради для зняття стресу; позитивні відгуки від читачів.

Після 11 вересня 2001 року, Вільям Шмідт, головний редактор *The New York Times*, постійно робив такі замітки для свого колективу. А ось приклад того, що писав Генрі Фрімен, редактор *The Journal News* в Уайт-Плейнс, Нью-Йорк:

«Ми продовжимо писати новини. Ми будемо і далі робити це на високому професіональному рівні. Наші читачі потребують нас тепер

більш, ніж коли-небудь до того. Те, що ми робимо щодня, і особливо зараз – це важливо».

«Але, також важливо і те, щоб Ви дбали про себе. І щоб ми дбали один про одного».

«Спасибі за привілеї і честь бути вашим редактором».

- 5) Заохочуйте своїх співробітників допомагати одне одному: записками, електронними листами та ін.

7. Журналіст як перший респондент

Поліцейський Майк Хаген підтвердив реальність 21-го століття: «Поліція, пожежна служба – і тепер журналісти – вважаються першими, хто повинен зреагувати у випадку терористичного акту».

Це не є новиною для досвідчених журналістів, що не раз прибували першими на місця насильницької атаки. Тим не менш, у сучасному суспільстві, в якому тероризм став ще більш небезпечним, журналісти та їхні керівники повинні бути проінформовані з основних питань безпеки і етики.

«Працівники поліції, пожежники і санітари завжди оснащені і навчені для екстреного втручання. Коли ж журналісти опиняються на місці події першими, вони опиняються перед важким рішенням, потенційною фізичною небезпекою та емоційним ризиком, – для інших і самих себе», – сказав д-р Френк Ошберг.

Етичні питання полягають у тому, що журналіст починає вагатися між тим, аби надати допомогу жертвам насильства або допомогу в евакуації перед приїздом аварійно-рятувальних служб; чи просто робити свою роботу і не звертати увагу на тяжке становище жертв. І чи буде просте виконання роботи сприйняте морально неправильно з боку громадськості?

Крім етичної проблеми надання допомоги жертвам, журналісти і фотографи повинні усвідомлювати ризики для життя під час жорстоких нападів. Тому, якщо вони перші прибувають на місце події, то повинні впевнитись у своїй власній та навколишній безпеці.

Варто дізнатися чи:

- злочинець все ще перебуває в цьому районі.
- загроза насильства продовжується.

- територія все ще забруднена в разі біологічної аварії.
- терористи планують повторний напад.

У своєму зверненні до ЮНЕСКО на Ямайці, Родні Піндер, директор Міжнародного інституту новинної безпеки, сказав, що журналісти мають бути заохочені проходити навчання для вміння захистити себе від можливої фізичної та психологічної шкоди. «Багато хто досі поводить себе як ковбой, піддаючи себе і своїх партнерів ризику», – сказав він.

Керівники також повинні бути готові до відповідальності за відправлених репортерів і фотографів, особливо молодих і недосвідчених, в потенційно небезпечні локації. Вони повинні постійно шукати шляхи для захисту своїх журналістів і повідомляти їх, про необхідне вживання належних запобіжних заходів.

Наприклад, *Newsday* і *Washington Post* купили обладнання для безпеки і захисту своїх репортерів і фотографів, які висвітлюють небезпечні ситуації. Також журналісти розповідають, що вони отримали спеціальний інструктаж з техніки безпеки.

Говард Тайнер, віце-президент видавничого відділу Tribune Co., розповів, що їхні газети не змушують журналістів до висвітлення небезпечних подій і радять їм вживати необхідних заходів безпеки. Ці газети включають *The Los Angeles Times*, *Chicago Tribune* і *Newsday*.

«Пам'ятайте, що немає дорожчої історії за життя репортера, й мертвий журналіст взагалі нічого не повідомить», – сказав Тайнер.

Останнє, і, можливо, найголовніше, журналісти та їхні керівники повинні бути інформовані про психологічні наслідки. Можливо, будуть потрібні навіть консультації спеціалістів, для того, щоб попередити емоційну нестабільність, викликану пережитим на місці події.

8. Посттравматичний стресовий розлад

Шанталь Маклафлін написав наступне у дослідженні, опублікованому на сайті Колумбійського університету Вищої школи журналістики:

«Американська психіатрична асоціація характеризує ПТСР такими симптомами: щонайменше три місяці періодичних і нав'язливих спогадів про

подію, апатії, уникнення людей і місць, які нагадують про подію. Іншими поширеними виявами ПТСР є підвищена збудливість, дратівливість, нервозна поведінка, погана концентрація, порушення сну і відсутність відчуття безпеки. Люди, що вижили після катастрофи, часто впадають у депресію і мають проблеми з роботою та у сімейних стосунках. Вони інколи не можуть зрозуміти, що є причиною їхніх симптомів, не проходять діагностування, і мовчки страждають, можливо, навіть роками».

Стрес є нормальною реакцією на екстремальну ситуацію або пережите насильство та інші трагедії. Хоча журналісти чомусь вважають, що володіють винятковими реакціями. Та варто розуміти, що насильство і його емоційні наслідки впливають на всіх, хто брав участь у його припиненні: на полісменів, пожежників, працівників швидкої допомоги, а також журналістів.

Журналістам, як і поліцейським або працівникам аварійних бригад, комфортніше ділитися враженнями з колегами, аніж із чужими. Тому розмови у барах чи кафе можуть допомогти їм зрозуміти, як краще справлятися зі емоційними проблемами та забезпечити обмін досвідом.

Потрібно визнати, що необхідність підведення підсумків або обговорення емоцій у зв'язку з наслідками шкільної різанини або нападом на Всесвітній торговий центр – це не ознака слабкості, як багато журналістів схильні думати. Навпаки, вчасно зроблені висновки сприяють міцності колективу. Також акти артикуляції, такі як: письмо, малювання, говоріння чи навіть плач – допомагають змінити спосіб збереження травматичних спогадів у нашому мозку; наче вони переміщуються з однієї частини жорсткого диску на другу. Постраждалим дітям з Гватемали та Боснії запропонували малювання та розфарбовування зображень атак, як певну зцілювальну практику. Адже, акт артикуляції, поєднаний з можливістю горювання часто забезпечує вивільнення емоцій, пов'язаних з негативною подією. Таким чином, людина в майбутньому згадуватиме її з меншим болем.

Журналісти часто роблять те ж саме під час запису або підготовки доповіді, але є і «речі, які ви не можете написати в матеріалі, бо вони занадто жахливі або занадто ще якісь там», – каже штатний співробітник Пенні Оуен з

Oklahoman. – «Те, чого я дійсно потребувала [після вибуху в Оклахома-Сіті] – був час з колегами-журналістами. Мені хотілося поговорити про все, що сталося», – додала вона. – «Але до того часу, коли все скінчилося, ми так втомився від бомбардувань, що ніколи так і не провели спільне обговорення проблеми та підбиття підсумків».

Журналісти є такими людьми, як і всі інші, вони також піддаються болю та відчувають його, незважаючи на те, їхній він чи ні. Консервування цього болю може лише продовжити його вплив і зробити гірше в майбутньому. Необхідність налагодження координації почуттів після покриття масові трагедії очевидна. І більш ймовірно, що вона відбудеться, якщо в штаті редакції буде спеціальний консультант. Надання професійного консультування, вигідне і роботодавцям, і працівникам, адже його результатом є більш чуттєві та переконливіші журналістські матеріали. Журналісти, зокрема й позаштатні, повинні також шукати і використовувати можливості як дружнього, так і для професійного консультування.

Про авторів:

Джо Хайт – головний редактор *Colorado Springs Gazette*. Раніше він був директором відділу інформації та розвитку в *Oklahoman / NewsOK.com*. У 1995 році він очолив команду журналістів і редакторів, які висвітлювали історії жертв вибуху в Оклахома-Сіті. Матеріали з *Oklahoman* виграли кілька національних нагород, включаючи нагороду Центру Дарт.

Френк Сміт – є позаштатним журналістом, дописує у «Військові злочини: що громадськість повинна знати про них», під редакцією Роя Гутмана і Девіда Ріффа. Він також є представником Вашингтону в Комітеті із захисту журналістів, Нью-Йорк.

Гід виданий Центром Дарт Журналістики і Травми.

Посилання на оригінал:

<http://dartcenter.org/content/tragedies-journalists-6#.VVtomalmyBQ>

Переклад – Інна Рахмістрюк. Translated by Inna Rakhmistryuk.